

प्रदेश लोक सेवा आयोग, लुम्बिनी प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा अन्तर्गत प्रदेश शिक्षा सेवा, शिक्षा प्रशासन समूह तथा स्थानीय निजामती सेवा अन्तर्गत स्थानीय शिक्षा सेवा, शिक्षा प्रशासन र परीक्षण तथा मूल्याङ्कन समूह अधिकृत स्तर नवौं तह वा सो सरहका उप सचिव/उपनिर्देशक, शिक्षा निर्देशक र मूल्याङ्कन निर्देशक पदको खुला र अन्तर तह प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

यस पाठ्यक्रमलाई दुई चरणमा विभाजन गरिएको छः

प्रथम चरण — लिखित परीक्षा

पूर्णाङ्कः २००

द्वितीय चरण — अन्तर्वार्ता

पूर्णाङ्कः ३०

परीक्षा योजना (Examination Scheme)

पत्र	विषय	खण्ड	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या	अङ्क भार	समय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क
प्रथम	प्रशासन र व्यवस्थापन तथा सेवा सम्बन्धी सामान्य विषय	(क) प्रशासन र व्यवस्थापन	छोटो उत्तर	१०	१० प्रश्न x ५ अङ्क = ५० अङ्क	१:३० घण्टा	५०	४०
		(ख) सेवा, समूह सम्बन्धी सामान्य विषय	लामो उत्तर	५	५ प्रश्न x १० अङ्क = ५० अङ्क	१:३० घण्टा	५०	
द्वितीय	सेवा सम्बन्धी प्राविधिक विषय		विश्लेषणात्मक समीक्षा	४	४ प्रश्न x १५ अङ्क = ६० अङ्क	३ घण्टा	१००	४०
			विश्लेषणात्मक र समाधानमूलक उत्तर	२	२ प्रश्न x २० अङ्क = ४० अङ्क			

द्रष्टव्य :

- यस पाठ्यक्रम अनुसार दुई पत्रको लिखित परीक्षा लिइनेछ ।
- माथि उल्लिखित सेवा अन्तर्गतका सबै पदहरूको पाठ्यक्रमको प्रथमपत्रको विषयवस्तु एउटै हुनेछ, तर द्वितीयपत्र सेवा सम्बन्धी प्राविधिक विषयको पाठ्यक्रम पद अनुरूप फरक फरक हुन सक्नेछ ।
- प्रथमपत्रको लिखित परीक्षा सेवागत रूपमा अर्थात् एउटा सेवा अन्तर्गतका समूह/ उपसमूहका लागि संयुक्त रूपमा एउटै प्रश्नपत्रबाट एकैदिन वा छुट्टाछुट्टै प्रश्नपत्रबाट छुट्टाछुट्टै दिन पनि हुन सक्ने छ भने द्वितीय पत्रको परीक्षा पनि समूह/ उपसमूह/पद अनुसार एकै दिन वा अलग अलग दिन छुट्टाछुट्टै प्रश्नपत्रबाट हुनेछ ।
- प्रथमपत्र खण्ड (क) को लागि एउटा मात्र उत्तरपुस्तिका हुनेछ भने प्रथमपत्र खण्ड (ख) र द्वितीय पत्रका प्रत्येक प्रश्नका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन् ।
- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुन सक्नेछ ।
- यथासम्भव प्रश्नहरू नेपालको सन्दर्भमा सोधिने छन् ।
- समस्या समाधानको उत्तर आवश्यकता अनुसार चार भागमा विभाजन गरी प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ ।
 - पहिलो भागमा समस्याको पहिचान ।
 - दोस्रो भागमा समस्या समाधानको लागि मौजुदा सरकारी नीति र कार्यक्रम ।
 - तेस्रो भागमा समस्या समाधानको लागि सुझाव ।
 - चौथो भागमा सुझाव कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने ठोस तरिका ।
- यस पाठ्यक्रममा जेसुकै लेखिएको भए तापनि पाठ्यक्रममा परेका ऐन, नियमहरू यो पाठ्यक्रम स्वीकृत हुँदा कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनुपर्नेछ ।
- प्रथम चरणको परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र द्वितीय चरणको अन्तर्वार्तामा सम्मिलित गराइनेछ ।
- पाठ्यक्रम स्वीकृत मिति:- २०८१।०३।२५
- पाठ्यक्रम परिमार्जन मिति:- २०८२।०५।२४

प्रदेश लोक सेवा आयोग, लुम्बिनी प्रदेश
प्रदेश निजामती सेवा अन्तर्गत प्रदेश शिक्षा सेवा, शिक्षा प्रशासन समूह तथा स्थानीय निजामती सेवा अन्तर्गत स्थानीय शिक्षा सेवा, शिक्षा प्रशासन र परीक्षण तथा मूल्याङ्कन समूह अधिकृत स्तर नवौं तह वा सो सरहका उप सचिव/उपनिर्देशक, शिक्षा निर्देशक र मूल्याङ्कन निर्देशक पदको खुला र अन्तर तह प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

प्रथमपत्र: खण्ड (क) : प्रशासन र व्यवस्थापन

अङ्क - ५०

१. राज्य र सरकार
 - १.१. संघीय शासन प्रणाली
 - १.२. व्यवस्थापिका, कार्यपालिका र न्यायपालिका बीचको अन्तरसम्बन्ध
 - १.३. सार्वजनिक नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन
 - १.४. नेपालको संवैधानिक विकास र नेपालको संविधान
 - १.५. संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र र अन्तरसम्बन्ध
२. सार्वजनिक प्रशासन
 - २.१. सार्वजनिक प्रशासनको अवधारणा
 - २.२. कर्मचारी प्रशासनका आधारभूत पक्षहरू
 - २.३. आर्थिक प्रशासन- बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन
३. व्यवस्थापन
 - ३.१. व्यवस्थापनको अवधारणा
 - ३.२. व्यवस्थापनमा नेतृत्व, संगठन, उत्प्रेरणा, नियन्त्रण र समन्वयको महत्व
 - ३.३. व्यवस्थापन सूचना प्रणाली
४. विकासका आयामहरू
 - ४.१. विकास प्रशासनको अवधारणा
 - ४.२. विकासमा जनसहभागिता
 - ४.३. आवधिक योजना: लुम्बिनी प्रदेश र नेपाल
 - ४.४. दिगो विकास
 - ४.५. गरीबी निवारण
 - ४.६. सुशासन
 - ४.७. विकेन्द्रिकरण
 - ४.८. विकासमा गैरसरकारी संस्थाको भूमिका
 - ४.९. जनसंख्या र बसोबास
५. लोकतन्त्र र मानव अधिकार
 - ५.१. लोकतन्त्र र समावेशीकरण
 - ५.२. कानुनी राज्य
 - ५.३. मानव अधिकार
 - ५.४. लैंगिक सवाल (Gender Issues)
 - ५.५. आरक्षण र सकारात्मक विभेद
 - ५.६. प्रतिनिधित्वको सिद्धान्त र समानुपातिक प्रतिनिधित्व
६. नेपाली समाज र यसको बनोट
 - ६.१. नेपालका विविध जात/जाति/वर्ग/समुदायहरूको सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक र धार्मिक अवस्था र रहनसहन
 - ६.२. आदिवासी, जनजाति, मधेशी, दलित, अपाङ्ग र महिलाहरूको वर्तमान अवस्था, उत्थानका प्रयासहरू, समस्या, समाधान र सम्भावनाहरू

.....

प्रदेश लोक सेवा आयोग, लुम्बिनी प्रदेश
प्रदेश निजामती सेवा अन्तर्गत प्रदेश शिक्षा सेवा, शिक्षा प्रशासन समूह तथा स्थानीय निजामती सेवा अन्तर्गत स्थानीय शिक्षा सेवा, शिक्षा प्रशासन र परीक्षण तथा मूल्याङ्कन समूह अधिकृत स्तर नवौं तह वा सो सरहका उप सचिव/उपनिर्देशक, शिक्षा निर्देशक र मूल्याङ्कन निर्देशक पदको खुला र अन्तर तह प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

प्रथम पत्र: खण्ड (ख) : सेवा समूह सम्बन्धी सामान्य विषय

अङ्क- ५०

१. निजामती सेवा र स्थानीय सरकारी सेवासँग सम्बन्धित कानूनहरू
 - १.१ निजामती सेवा ऐन, २०४९ र निजामती सेवा नियमावली, २०५० (संशोधन सहित)
 - १.२ प्रदेश निजामती सेवा ऐन, २०८० र प्रदेश निजामती सेवा नियमावली, २०८०
 - १.३ प्रदेश सुशासन ऐन, २०७६ र प्रदेश सुशासन नियमावली, २०७७
 - १.४ कर्मचारी समायोजन ऐन, २०७५
 - १.५ स्थानीय निजामती सेवा ऐन, २०८१ र स्थानीय निजामती सेवा नियमावली, २०८१
२. सार्वजनिक सेवाको व्यवस्थापन सम्बन्धी कानूनहरू
 - २.१ सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ तथा सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४
 - २.२ आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७
 - २.३ अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
 - २.४ संघ, प्रदेश र स्थानीय तह (समन्वय तथा अन्तरसम्बन्ध) ऐन, २०७७
३. विद्यालय तहमा सेवाप्रवाह सम्बन्धी कानूनहरू
 - ३.१ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
 - ३.२ युवा तथा खेलकुद सम्बन्धी संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका नीति तथा कानूनहरू
 - ३.३ राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६
४. नेपाल शिक्षा सेवा (गठन, समूह तथा श्रेणी विभाजन र नियुक्ति सम्बन्धी) नियमहरू, २०५०
५. शिक्षा प्रणालीको व्यवस्थापन सम्बन्धी कानूनहरू
 - ५.१ शिक्षा ऐन, २०२८ (संशोधन सहित) र शिक्षा नियमावली, २०५९ (संशोधन सहित)
 - ५.२ अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा सम्बन्धी ऐन, २०७५ तथा नियमावली, २०७७
 - ५.३ प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद् ऐन, २०४५ र प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद् नियमावली, २०५१
 - ५.४ विश्वविद्यालय अनुदान आयोग ऐन, २०५०
 - ५.५ विश्वविद्यालयहरूका ऐनहरू (औचित्य, उद्देश्य, संगठन, संरचना, प्रमुख विशेषताहरू)
६. शिक्षामा नीतिगत व्यवस्था
 - ६.१ नेपाल र लुम्बिनी प्रदेशको चालु आवधिक योजनामा शिक्षा, युवा र खेलकुद
 - ६.२ शिक्षा नीति, २०७६ र राष्ट्रिय विज्ञान, प्रविधि तथा नवप्रवर्तन नीति, २०७६
 - ६.३ स्थानीय योजनामा युवा तथा खेलकुद
 - ६.४ दिगो विकास लक्ष्य राष्ट्रिय कार्यढाँचा र शिक्षा सम्बन्धी लक्ष्य, सूचक र दिगो विकास लक्ष्यको स्थानीयकरण
 - ६.५ प्रदेश र स्थानीय तहमा विज्ञान प्रविधि र नवप्रवर्धन सम्बन्धी अभ्यासहरू
 - ६.६ पुस्तकालय स्थापना र व्यवस्थापन
 - ६.७ TVET Sector Strategic Plan (2023-2032 AD)

प्रदेश लोक सेवा आयोग, लुम्बिनी प्रदेश
प्रदेश निजामती सेवा अन्तर्गत प्रदेश शिक्षा सेवा, शिक्षा प्रशासन समूह तथा स्थानीय निजामती सेवा अन्तर्गत स्थानीय शिक्षा सेवा, शिक्षा प्रशासन र परीक्षण तथा मूल्याङ्कन समूह अधिकृत स्तर नवौं तह वा सो सरहका उप सचिव/उपनिर्देशक, शिक्षा निर्देशक र मूल्याङ्कन निर्देशक पदको खुला र अन्तर तह प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

७. शिक्षामा सञ्चालित मुख्य मुख्य कार्यक्रमहरू

७.१ विद्यालय क्षेत्र विकास कार्यक्रम

७.२ प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिमका क्षेत्रमा संचालित कार्यक्रमहरू (उद्देश्य, लक्ष्य, कार्यक्रम, क्षेत्र तथा लक्ष्याङ्क)

७.३ उच्च शिक्षाको क्षेत्रमा संचालित कार्यक्रमहरू (उद्देश्य, लक्ष्य, कार्यक्रम, क्षेत्र तथा लक्ष्याङ्क)

८. विविध

८.१ योग्यता प्रणाली (Merit System) को विश्वव्यापी अवधारणा

८.२ रोजगारीको समान अवसर (Equal Employment Opportunity) र सकारात्मक विभेद (Positive Discrimination)को सैद्धान्तिक र ब्यवहारिक पक्ष

८.३ जनशक्ति योजना (Manpower Planning): नेपालले अवलम्बन गर्नुपर्ने नीति तथा रणनीति तथा अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास।

प्रदेश लोक सेवा आयोग, लुम्बिनी प्रदेश
प्रदेश निजामती सेवा अन्तर्गत प्रदेश शिक्षा सेवा, शिक्षा प्रशासन समूह तथा स्थानीय निजामती सेवा अन्तर्गत स्थानीय शिक्षा सेवा,
शिक्षा प्रशासन र परीक्षण तथा मूल्याङ्कन समूह अधिकृत स्तर नवौं तह वा सो सरहका उप सचिव/उपनिर्देशक र शिक्षा निर्देशक
पदको खुला र अन्तर तह प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

द्वितीय पत्र - सेवा सम्बन्धी प्राविधिक प्राविधिक विषय

पूर्णाङ्क: १००

1. Educational Policies and Planning

- 1.1 Formulation of educational policies,
- 1.2 Issues related to educational policies,
- 1.3 Analysis of educational policies vis à vis the issues,
- 1.4 Assessment of trends of policy implementation,
- 1.5 Integrated Educational Management Information System (IEMIS),
- 1.6 Formulation of educational plans,
- 1.7 Different approaches tools and techniques of educational planning,
- 1.8 Micro and macro level planning,
- 1.9 Issues in educational planning (expanding access, improving quality and enhancing efficiency of the system).

2. School Curriculum and Assessment

- 2.1. Principles and Process of curriculum development,
- 2.2. Issues associated with curriculum development (inclusion of local elements, language policy),
- 2.3. Design, development and delivery of curricular materials,
- 2.4. Practices of curricular materials development,
- 2.5. Instructional Design and management,
- 2.6. Approaches to, practices of assessing student achievement,
- 2.7. Problems and issues associated with the management of examinations.

3. Teacher Management and Development

- 3.1. Planning for teacher requirement,
- 3.2. Teacher personnel management,
- 3.3. Teacher licensing,
- 3.4. Different models and practices of promotion and career development,
- 3.5. Use of libraries in career development of teachers,
- 3.6. Approaches to training and professional development,
- 3.7. Teacher management issues in the context of federal management of education.

4. School Governance

- 4.1. Concept of school governance,
- 4.2. Concept of learning organization,
- 4.3. School governance in federal system,
- 4.4. Principles and mechanism for accountability in educational management,
- 4.5. Modalities for stakeholder participation in school management.

5. Financing in Education

- 5.1. Approaches to financing of education system,
- 5.2. Resource targeting to the special needs-groups,
- 5.3. Different issues in the financing of education,
- 5.4. Cost-sharing (School level and Higher education),
- 5.5. Private sector involvement in education and its implications,
- 5.6. Support of development partners in education,
- 5.7. Project based funding and its implications,
- 5.8. Priorities for resource allocations among different sub-sectors of education,
- 5.9. Trends of educational financing in Nepal (Central, Provincial and Local level)

प्रदेश लोक सेवा आयोग, लुम्बिनी प्रदेश
प्रदेश निजामती सेवा अन्तर्गत प्रदेश शिक्षा सेवा, शिक्षा प्रशासन समूह तथा स्थानीय निजामती सेवा अन्तर्गत स्थानीय शिक्षा सेवा, शिक्षा प्रशासन र परीक्षण तथा मूल्याङ्कन समूह अधिकृत स्तर नवौं तह वा सो सरहका उप सचिव/उपनिर्देशक र शिक्षा निर्देशक पदको खुला र अन्तर तह प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

6. Higher Education and its Management

- 6.1. Human-resource requirement and roles of higher education,
- 6.2. Issues associated with the management of higher education-Quality/Relevance, Access/Equity and Efficiency,
- 6.3. Dynamics of autonomy and accountability in the management of higher education,
- 6.4. Financing of higher education,
- 6.5. Modalities of public-private partnership in higher education,
- 6.6. Models of university education (deemed, open, affiliation),
- 6.7. Roles of University Grant Commission (UGC),
- 6.8. Province level university- Concept, practices and future direction,

7. Management of Technical Education (TE) and Vocational Training (VT)

- 7.1. Assessment of human-resource requirement,
- 7.2. Technical education and employment promotion,
- 7.3. Poverty alleviation and vocational training,
- 7.4. Management of TE and VT,
- 7.5. Design and delivery of TE and VT,
- 7.6. Financing of TE and VT,
- 7.7. Partnership with private sector in the provision of TE and VT,
- 7.8. Issues associated with the management of TE and VT,
- 7.9. Roles and Issues of TEVT in provincial and local level government.

8. Management of Non-Formal Education

- 8.1. Concept and approaches to Non-Formal Education (NFE)
- 8.2. Community Learning Centre (CLC) and its contributions for rural development
- 8.3. Modalities in the delivery of NFE
- 8.4. Role of libraries and community learning centers in NFE
- 8.5. Use of Media in the delivery of NFE
- 8.6. Role of different level governments, NGOs/CBOs and local community in the management of NFE
- 8.7. Issues associated with the management of NFE

9. Enhancing Institutional Capacity for Quality and Efficiency of Educational Services and Effective Service Delivery

- 9.1. Perspectives of quality education
- 9.2. Defining and measuring quality in educational services
- 9.3. Mechanism for improving quality (Supervision, Monitoring, Follow up support)
- 9.4. Efficiency in the provision of educational services
- 9.5. National education management system
- 9.6. Assessment of effectiveness of existing institutional arrangement
- 9.7. Effective utilization of institutional capacity
- 9.8. Requirement and models of Human resource development
- 9.9. Sustainability in institutional arrangement and human resource development

प्रदेश लोक सेवा आयोग, लुम्बिनी प्रदेश
प्रदेश निजामती सेवा अन्तर्गत प्रदेश शिक्षा सेवा, शिक्षा प्रशासन समूह तथा स्थानीय निजामती सेवा अन्तर्गत स्थानीय शिक्षा सेवा,
शिक्षा प्रशासन र परीक्षण तथा मूल्याङ्कन समूह अधिकृत स्तर नवौं तह वा सो सरहका उप सचिव/उपनिर्देशक र शिक्षा निर्देशक
पदको खुला र अन्तर तह प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

10. Research and Development in Education

- 10.1. Different approaches to educational research
- 10.2. Purposes of research in education (formative and summative)
- 10.3. Use of research in policy formulation, planning and program development
- 10.4. Role of educational research in bringing innovation in educational programs
- 10.5. Assessment of findings and implementation of national research studies in education sector

11. Youth and Sports

- 11.1 Rules and policies related to youths in Nepal
- 11.2 Role of provincial government in the development of youths
- 11.3 Contemporary issues on youth empowerment, employment and youth migration and their solution
- 11.4 Demographic dividend
- 11.5 Rules and policies related to Sports
- 11.6 Role of provincial government in the development of sports
- 11.7 Developing sports as Profession, its challenges and issues
- 11.8 Contribution of sports on all round development of citizens and developing nationalism

12. Science and Technology

- 12.1 Rules and policies related to science and technology
- 12.2 Traditional technologies of Nepal and their contribution in modern Nepal
- 12.3 New innovations in the field of science and technology in Nepal
- 12.4 Major issues related to improving contribution of science and technology in Nepal

13. Recent Trends and Issues in Education

- 13.1 Democracy and education
- 13.2 Equity and equality of educational opportunity and results
- 13.3 Global perspectives in education (diversity education, peace education, tolerance, etc.)
- 13.4 Promotion of local knowledge base and local technology
- 13.5 Localization of educational management (Establishing school-community bond)
- 13.6 Modern technology in education
- 13.7 Gender in education
- 13.8 Child right and education
- 13.9 Poverty alleviation and education
- 13.10 Special Needs Education
- 13.11 All-round development of children and provision of ECD programs
- 13.12 Participation of females and special need-groups in educational management
- 13.13 Open and Distance Learning (ODL)
- 13.14 Education and Sports: Holistic personality development
- 13.15 Civic Education